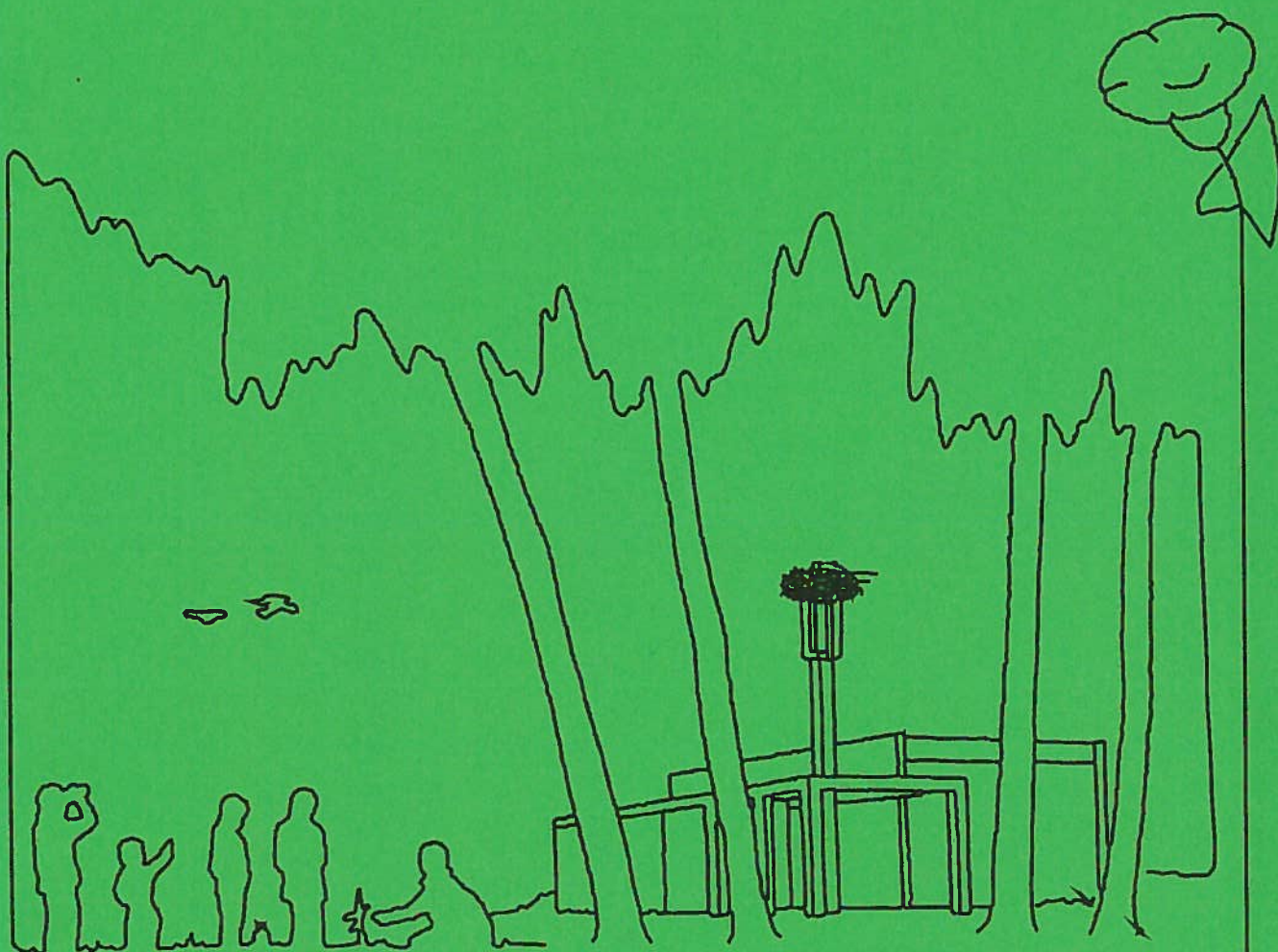

**Broedvogelinventarisatie
Zandoerlese bossen Veldhoven**

2006

IVN vereniging voor natuur- en milieueducatie

Broedvogelinventarisatie Zandoerlese bossen Veldhoven 2006.

Peer van den Akker
Leo van Alem
Peter Buijsman
Peter Janssen
Theo Kampshof
Gerard Lijten
Heine van Maar
Erwin Rikkers

IVN Veldhoven/Vessem

13 februari 2007

Inhoud

1. Inleiding	pag. 6
2. Het onderzochte gebied.	pag. 7
3. Opzet van de broedvogelinventarisatie	pag. 9
4. Resultaten van het onderzoek in 2006.	pag. 11
4.1 Overzicht van de vastgestelde territoria in 2006.	pag. 11
4.2 Soortbespreking.	pag. 13
5. Conclusies en aanbevelingen	pag. 18
5.1 Conclusies voor de waarde van het deelgebied voor vogels.	pag. 18
5.2 Aanbevelingen voor natuurontwikkeling, landschap, cultuurhistorie en recreatie	pag. 18
Literatuurlijst	pag. 20
Bijlagen	pag. 20

1. Inleiding.

In dit rapport vindt u het resultaat van een broedvogelinventarisatie van de Oerlese en Zandoerlese bossen in het westelijke deel van de gemeente Veldhoven. Het onderzoek heeft van februari tot en met mei 2006 plaatsgevonden. (zie kaart 1)

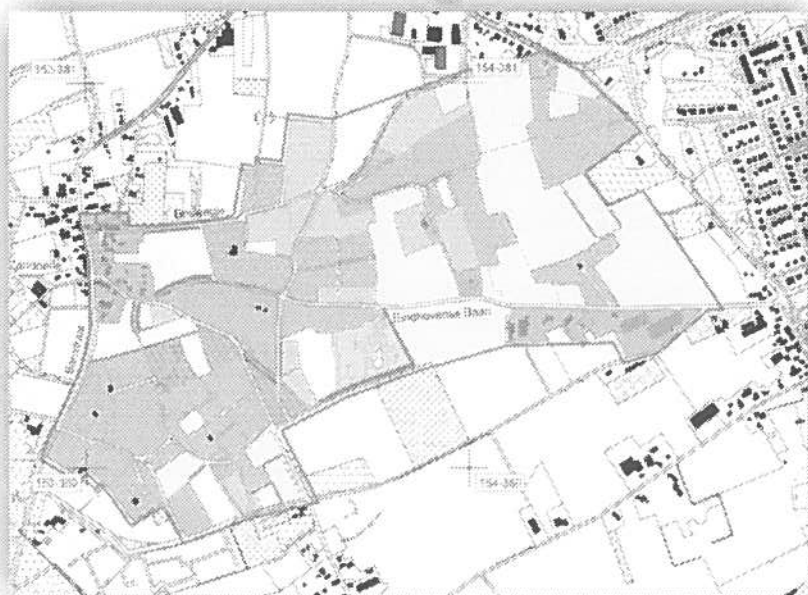
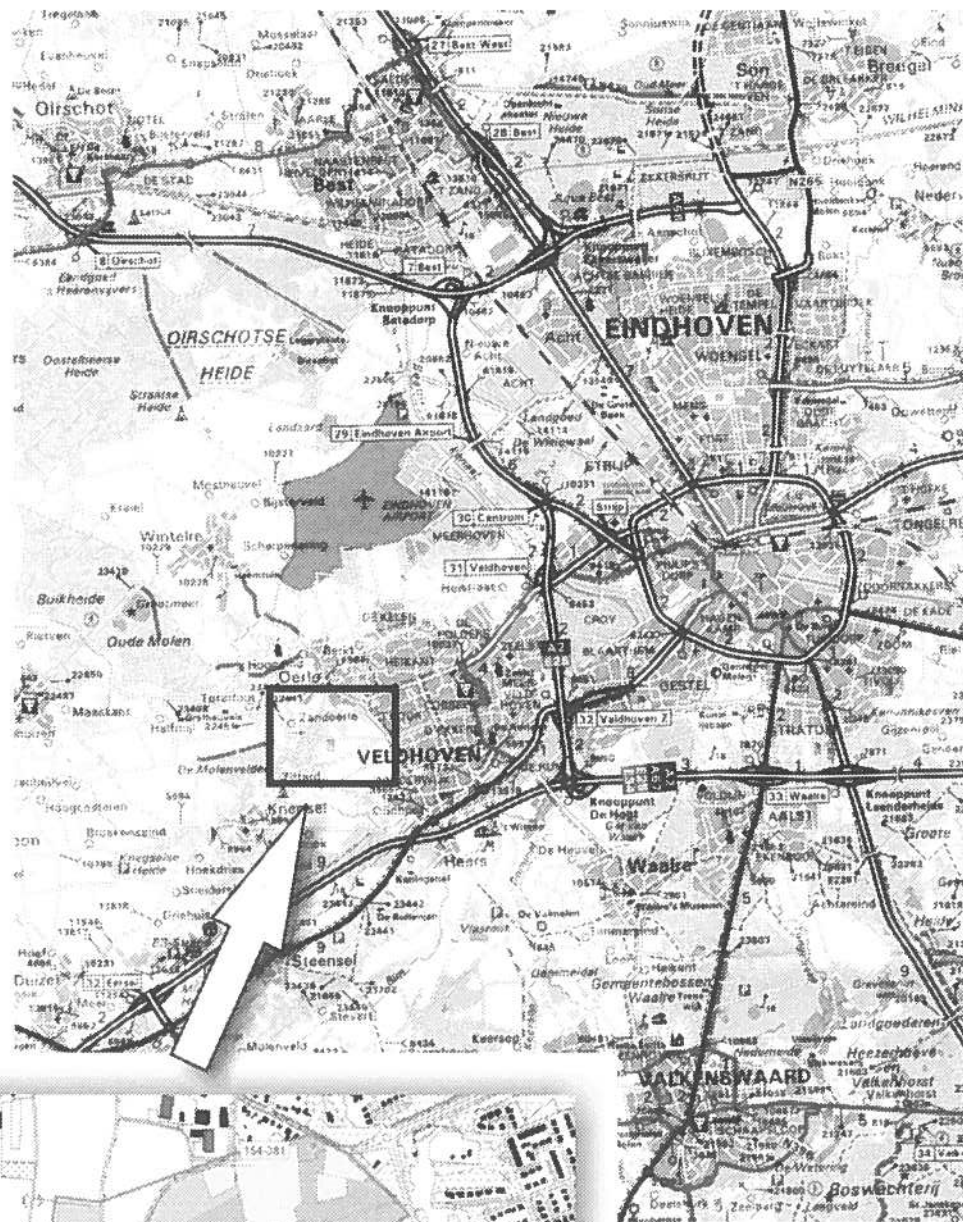
De keuze voor het onderzoek in dit bosrijke gebied komt voort uit de woningbouwplannen die voor dit gebied worden ontwikkeld. In deze plannen worden de bossen opgenomen als onderdeel van het woongebied. Daardoor is het van belang te weten welke actuele vogelkundige waarden in het gebied aanwezig zijn, zodat daar bij de nieuwe functie van gedeelten van de bossen rekening mee gehouden kan worden.

Het zuidelijke landbouw gedeelte van het plangebied Veldhoven-west is niet in deze inventarisatie opgenomen. Dit zou het te onderzoeken gebied voor onze inventarisatiegroep te omvangrijk hebben gemaakt.

Het onderzoek kende een 7 tal onderzoeksrondes in de vroege ochtenduren, naast enkele avondbezoeken. Wij hebben daarmee geprobeerd een zo volledig mogelijk onderzoek uit te voeren. Het vogelonderzoek is vlakdekkend geweest, wat wil zeggen dat de gehele oppervlakte op voorkomende soorten in kaart is gebracht. Dit is met uitzondering van 10 algemene soorten waarvan alleen het broeden in het gebied is vastgesteld, zonder op aantal te tellen.

De inventarisatierondes vonden over het algemeen plaats op de zaterdagochtend.

Dit rapport wordt uitgebracht als rapport van het IVN afdeling Veldhoven/Vessem, waar wij als vogelwerkgroep onderdeel van uitmaken.

**Ligging
inventarisatiegebied**

2. Het onderzochte gebied.

De bossen van Oerle en Zandoerle vormen een redelijk aaneengesloten complex met een omvang van ongeveer 100 hectare. Een flink deel van de bossen is in bezit van de gemeente Veldhoven, het overige deel is in eigendom bij particulieren. Enkele particulieren hebben in het verleden toestemming gekregen een recreatie woning of permanente woning te bouwen.

Door de relatief grote oppervlakte van de bossen wordt er ook werkelijk bos ervaren door de bezoeker, ondanks dat de bossen deels grenzen aan bebouwing.

Zandoerle behoort tot één van de oudste kernen van Brabant en kent een lange geschiedenis. Rondom Zandoerle, waarvan de naam uit 1249 bekend is, heeft landbouwgebied gelegen, met name op de plek waar nu de bossen liggen. Het landbouwgebied bestond uit kleine akkers waarvan de omvang nog goed herkenbaar is in het landschap. De akkers zijn lang geleden verdroogd vanwege de ontwatering van omliggende lager gelegen gronden, waardoor landbouw niet meer mogelijk was. De akkers zijn vervolgens beplant met bos.

Uit historisch onderzoek is bekend dat de akkers door de toenmalige boeren werden omgeven door houtwallen. De oorsprong van deze wallen ligt vermoedelijk in de Middeleeuwen. De wallen werden opgeworpen als beveiliging tegen het wild en om grenzen aan te duiden. Ze raakten begroeid met dichte struiken en bomen, zodat ze ondoordringbaar werden. Het is waarschijnlijk dat deze wallen al eeuwen in het gebied aanwezig zijn. (zie literatuur 1, 7 en 8)

Doordat de akkers in onbruik raakten en nadat er met name naaldbos op de oude akkers aangeplant was, verdween de oorspronkelijk rijke begroeiing met kruiden, struiken en bomen voor een flink deel. Wat we nu nog terugzien is het oude kleinschalige wallenpatroon met daarop restanten van de begroeiing. Veel wallen zijn geerodeerd of gedeeltelijk afgegraven.

In 1993 is een inventarisatie gemaakt van de nog aanwezige en de grotendeels verdwenen wallen waarvan nog sporen in het veld terug te vinden zijn. Er blijken vele tientallen van deze wallen in het gebied te liggen. (zie lit.1)

Het huidige gebied is een afwisseling van loofbos, naaldbos en open agrarische percelen.

Door het versnipperde eigendom van de kleine bospercelen is het gebruik van het bos zeer verschillend geweest. Op een aantal percelen is groveden aangeplant. Deze opstanden zijn soms flink gedund zodat ondergroei van loofhout kon ontstaan, soms is er nauwelijks gedund zodat ondergroei ontbreekt. Ander naaldbos komt weinig voor, op sommige plaatsen wat dicht staande lariks of douglas.

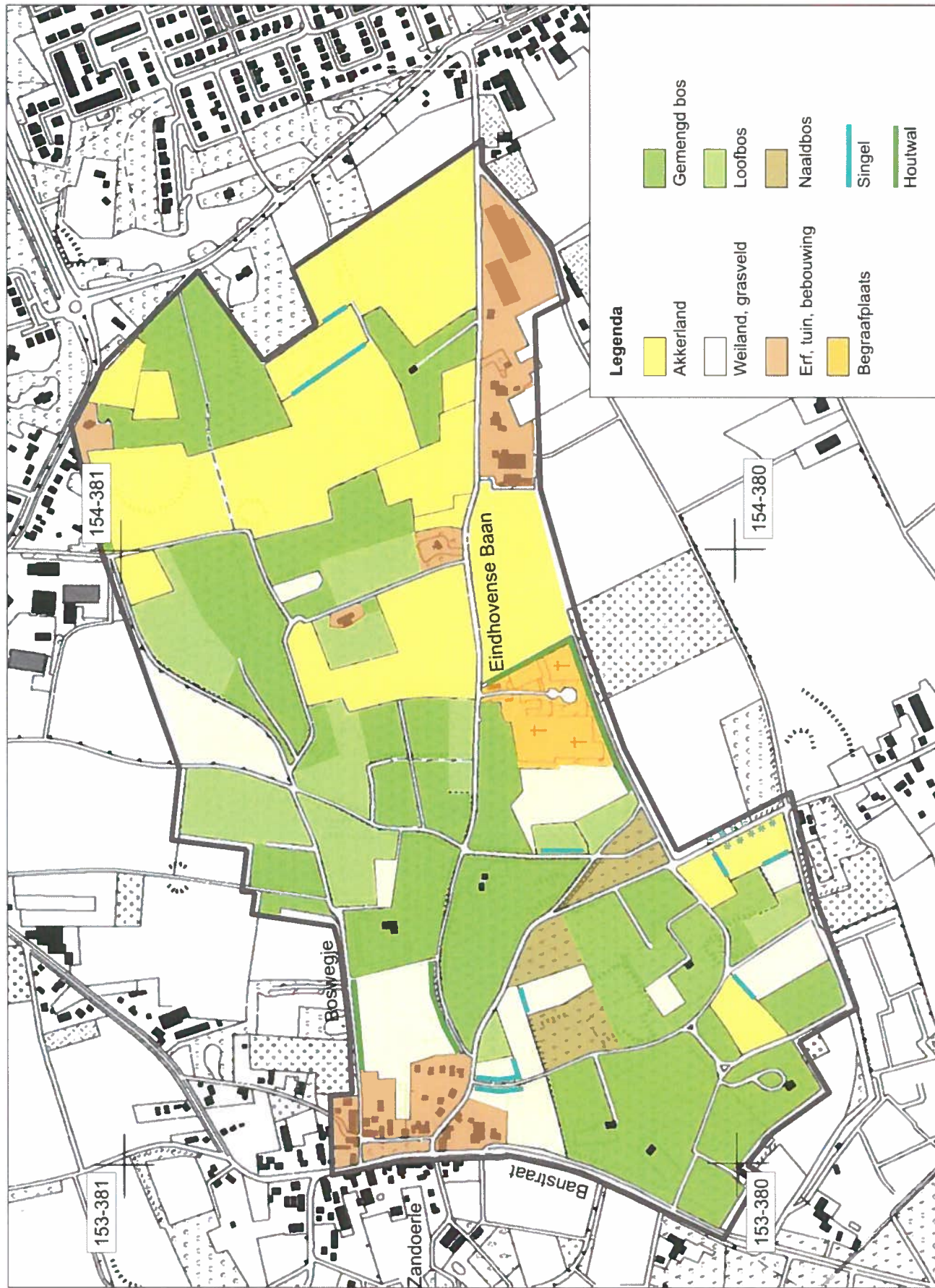
Veel percelen hebben lang een hakhoutgebruik gekend. Op onregelmatige tijden en plaatsen werd een stuk eikenhakhout gerooid, waarna de stobben opnieuw konden uitlopen. Op de meeste percelen waar nu loofhout is te vinden is het hakhoutgebruik echter al lang geleden gestopt, zodat het loofhout nu als bos is doorgeschoten. (zie bijlage A). De meeste aanwezige bospercelen hebben een leeftijd van tussen de 50 en 100 jaar. Er is vrijwel geen jong bos te vinden, wat de variatie in landschap niet ten goede komt. Ook opvallend is de achterstand in bosonderhoud. Vele percelen zijn nauwelijks gedund, zodat de stand veel te dicht is. Dit betekent dat ondergroei te weinig kans krijgt en dat de bosvariatie te gering is.

Wat opvalt is het gebrek aan verbindende houtwalelementen tussen de bospercelen. Tussen de bossen vinden we alleen open percelen landbouwgrond. Dit is een gemis. Het aanleggen zou het landschapsbeeld en de natuurwaarde verder kunnen verhogen.

De grenzen van het gebied voor ons onderzoek zijn uit praktische overwegingen ontstaan. We wilden met name de bossen onderzoeken met de tussenliggende en omliggende agrarische gronden en bebouwing. Een deel van het gehucht Zandoerle is meegenomen, evenals de bebouwing langs de Eindhovense Baan. Ook de begraafplaats valt in het gebied.

Aan kleinere elementen in het gebied zijn te noemen de bedrijvigheid rondom de Boerenbond, het scoutinggebouw van Hertog Jan, een aantal particuliere percelen met daarop kleinere of grotere panden en een hondentraincentrum. (zie kaart 2)

Grondgebruik van het onderzochte gebied.	
Loofbos	13 hectare
Naald en gemengd bos	44 hectare
begraafplaats	3 hectare
Bebouwing, erf, camping etc.	9 hectare
Akker, weiland, grasvelden	51 hectare
Totaal	120 hectare

Kaart 2

3. Opzet van de broedvogelinventarisatie

Het broedvogelonderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (zie lit.2), waarbij soorten op territoriumindicaties worden bepaald. Voor iedere vogelsoort bestaat een geldige periode in de onderzoeksbeschrijving waarbinnen een territorium kan worden vastgesteld. Voor de soorten waarvoor één of meer territoria zijn bepaald geldt tevens dat uitgegaan kan worden van het daadwerkelijk broeden in het gebied. Indien twijfels bestaan over het broeden is dit in de soortbespreking vermeld. Basis voor de conclusie over het al dan niet broeden is de toegepaste broedcode volgens de genoemde Handleiding.

Bij de uitwerking van het onderzoek zijn volgens de Handleiding BMP stippenkaarten ontstaan. Zie hiervoor de kaarten die voor de meeste soorten zijn samengesteld in bijlage B. In onderstaand schema is te zien op welke data het veldwerk werd uitgevoerd, telkens van ongeveer een uur voor zonsopkomst tot ongeveer twee uur erna. Er werd zoveel mogelijk op een verschillend punt van de vastgestelde fietsroute gestart. Omdat er voldoende deelnemers voor de inventarisatie waren konden twee groepen ieder telkens de helft van het gebied inventariseren. Dit gebeurde afwisselend tussen beide groepen. Op kaart 3 is de inventarisatieroute aangegeven, die is gesplitst in een westelijke route en een oostelijke route. (niet apart op kaart aangegeven)

De weersomstandigheden zijn niet optimaal geweest. Meer dan de helft van de telrondes was het (veel) te koud of waaide het zodanig dat dit de waarnemingen heeft gestoord. Dit zal voor enkele soorten die laat in het seizoen in Nederland aankomen van invloed zijn geweest.

Tijdstippen van de inventarisatierondes		
Ronde 1	11 maart	6.30 tot 9.30 uur
2	1 of 2 april	6.15 tot 9.15 uur
3	17 april	5.45 tot 8.45 uur
4	29 april	5.30 tot 8.30 uur
5	6 mei	5.15 tot 8.15 uur
6	21 mei	5.00 tot 8.00 uur
7	27 mei	4.45 tot 7.45 uur

Het bezoek van het telgebied en de omgeving ten behoeve van bosuil en steenuil is als volgt.

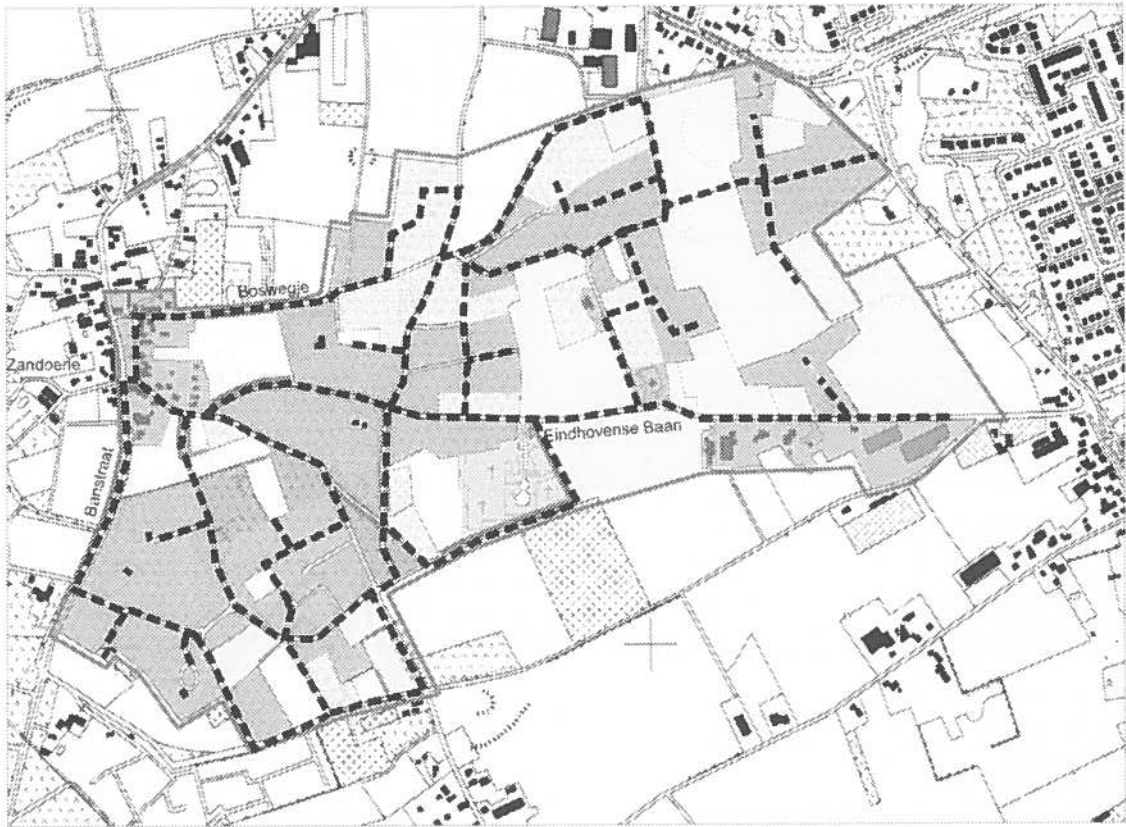
Inventarisatie uilen	
5 maart	20.00 uur tot 22.00 uur

Ten behoeve van juveniele uilen is 's avonds eenmaal een bezoek gebracht.

Inventarisatie juveniele uilen	
4 juni	22.00 uur tot 23.30 uur

Het aantal van 7 volledige ochtendbezoeken is voldoende voor de omvang van dit gebied. De meeste territoria zullen zijn opgemerkt. Wel moet worden aangetekend dat er geen inventarisaties in juni hebben plaatsgevonden. Dit kan voor enkele laat arriverende soorten van invloed zijn geweest met als gevolg te lage aantallen territoria.

De avond bezoeken leverden voldoende informatie voor de aanwezigheid van uilen op. Bij de soortbesprekingen zijn de mogelijke negatieve gevolgen door het ontbreken van juni waarnemingen en het matige weer besproken.

----- Route

4. Resultaten van het onderzoek in 2006.

4.1 Overzicht van de vastgestelde territoria in 2006.

In onderstaande tabel zijn de vastgestelde territoria in 2006 weergegeven.
Zie verder de toelichting onder de tabel.

Broedvogelsoort	Aantal territoria in 2006	Veeleisendheid.			Telling in 1996	Telling in 1988
Havik	1					
Sperwer	1		*			
Buizerd	2		*			
Patrijs (KW)	3		*			
Fazant	8	*				
Holenduif	4		*		1	
Houtduif	broedvogel	*				brdv
Turkse tortel	6	*				1
Steenuil (KW)	1 (+ 1)		*			
Bosuil	3		*		3	
Ransuil (KW)	0		*		2	
Groene specht (KW)	2		*		1	
<i>Zwarte specht</i>	1		*		1	
Grote bonte specht	7	*			3	1 a 2
Kleine bonte specht	3			*	1	
Veldleeuwerik (GE)	0	*			1	
Boerenwaluw (GE)	3	*				3
Huiswaluw (GE)	15		*			
Boompieper	0		*		2	
Witte kwikstaart	5	*				6
Winterkoning	broedvogel	*				13
Heggenmus	14 (+1)	*				7
Roodborst	broedvogel	*				9
Zwarte roodstaart	1	*			2	1
Gekraagde roodstaart	0		*		7	1
Merel	broedvogel	*				15
Zanglijster	12		*		3	
Grote lijster	1	*			1	2
Grasmus	1		*		1	
Tuinfluiters	2	*			8	1
Zwartkop	25	*			24	5
Tjiftjaf	broedvogel	*				7

Fitis	3	*			15	5
Fluiter	0				2	
Goudhaan	9	*				4
Broedvogelsoort	Aantal territoria in 2006	Veeleisendheid			Telling in 1996	Telling in 1988
Grauwe vliegenvanger	0				1	3
Bonte vliegenvanger	2		*			
Staartmees	3	*				2
Matkop (GE)	6	*			2	1
Kuifmees	8	*			2	
Zwarte mees	14	*				
Pimpelmees	broedvogel	*				6
Koolmees	broedvogel	*				36
Boomklever	2		*			
Boomkruiper	29	*			3	2
Wielewaal	0				1	1
Gaai	5	*				1
Ekster	1	*				
Kauw	broedvogel		*			
Zwarte kraai	7 (+1)	*				
Spreeuw	broedvogel	*				2
Huismus (GE)	10 (+2)	*				1
Ringmus (GE)	0	*			1	1
Vink	broedvogel	*				12
Groenling	4		*		1	1
Kneu (GE)	0		*		2	2
Totaal aantal soorten broedvogels	47					

Toelichting op de tabel.

De vetgedrukte soorten in **kolom 1** zijn rode lijst soorten. Rode lijst soorten worden onderverdeeld in ernstig bedreigd (EB), bedreigd (BE), kwetsbaar (KW) en gevoelig (GE). De cursief gedrukte soorten zijn te beschermen soorten volgens bijlage 1 van de Europese Vogelrichtlijn.

De beide groepen samen geven de speciaal te beschermen soorten aan.

Kolom 2 geeft de aantallen gevonden territoria. Een aantal tussen haakjes is een territorium net buiten het begrensde inventarisatiegebied.

Kolom 3 geeft aan hoe veeleisend een soort is in het biotoop waarin de soort voorkomt. Veeleisendheid 1 betekent: weinig kritische soort. Veeleisendheid 2 betekent: vrij kritische soort en veeleisendheid 3 betekent: kritische soort. (veeleisendheid 4 wil zeggen een zeer kritische soort en veeleisendheid 5 is een zeer kritische en uitgestorven soort).In slecht ontwikkelde terreintypen komen over het algemeen alleen weinig kritische soorten voor. In goed ontwikkelde terreintypen komen ook kritische soorten voor. De aanwezigheid van vrij

kritische en kritische soorten zegt dus iets over de kwaliteit van de broedvogelgemeenschap. (zie lit. 11)

Kolom 4 geeft het aantal gevonden territoria in 1996. (zie lit. 6). In dit jaar is een inventarisatie gehouden in vrijwel hetzelfde gebied in vergelijking met 2006. De werkwijze in dit jaar staat niet expliciet beschreven. Algemene soorten zijn in dit jaar niet geteld. Voor de wel getelde soorten is aangehouden dat minimaal twee waarnemingen nodig zijn voor een territorium, volgens een oudere systematiek. De weersomstandigheden in het broedseizoen in 1996 waren niet erg gunstig. Deze gegevens zorgen in combinatie met elkaar voor veel lagere aantallen territoria. Een vergelijking tussen 1996 en 2006 is daarmee niet erg betrouwbaar. Van belang zijn met name het voorkomen in 1996 van enkele bijzondere soorten. De fluitier kwam voor in het noordelijke centrale loofbosgedeelte. De wielewaal werd in dit jaar gezien in de loofbossen ten noorden van Zittard. De twee paar ransuilen bevonden zich in het noordelijke centrale loofbos en vlak ten westen van de begraafplaats. De kleine bonte specht bij de blokhut van de scouting. De zwarte specht helemaal in het oosten van het gebied. De grauwe vliegenvanger vlak ten zuiden van Zandoerle.

Kolom 5 geeft het aantal gevonden territoria in 1987/88. (zie lit. 5). Gedurende twee achtereenvolgende jaren werd een klein deelgebied in en rondom Zandoerle geteld, oostelijk totaan de Zittardsestraat. Dit is maar ongeveer 25 % van het gebied uit 2006. Verder zijn de opmerkingen die gemaakt zijn bij de vergelijking van de telling van 1996 ook hier van toepassing. De aanwezigheid van enkele bijzondere soorten valt op. De wielewaal bevond zich in het noordelijke centrale loofhoutgedeelte, drie paar grauwe vliegenvangers in Zandoerle.

4.2 Soortbespreking.

In de onderstaande lijst worden alle belangwekkende soorten besproken die in 2006 in het onderzochte gebied een territorium hadden of die als broedvogel in eerdere inventarisaties zijn vastgesteld. Per soort worden in de beschrijving de aantallen aangetroffen territoria en bijzonderheden besproken. In de samenvattende tabel in de vorige paragraaf is een volledig overzicht van het gehele gebied aanwezig. Vervolgens worden in voorkomende gevallen gegevens uit andere jaren vermeld. Niet alle soorten worden besproken. Het voorkomen wordt vergeleken met literatuurgegevens, waarbij gebruik is gemaakt van "Broedvogels van Midden- en Oost Brabant" van Poelmans en van Diermen, 1997 (zie lit. 10)

- Havik 1 territorium

De roep van een havik kon drie keer worden genoteerd op verschillende plaatsen in het bosgebied. Er werden geen verdere waarnemingen gedaan. Het gebied is groot genoeg om een territorium te bevatten. De lokatie is vanwege de mogelijkheid van illegale praktijken voor haviken niet aangegeven.

- Sperwer 1 territorium

Vier keer werd een sperwer gehoord of gezien. De waarnemingen concentreren zich in het westen, dus in de Zandoerlese bossen. Op 6 mei vloog daar bijvoorbeeld een man sperwer door het gebied.

- Buizerd 2 territoria

We hebben vele buizerds gezien of gehoord. De waarnemingen liggen verspreid over het bosgebied. Op basis van de fusie afstand hebben we twee territoria bepaald. Dit lijkt ook acceptabel voor een gebied van ongeveer 200 hectare.

- Patrijs (rode lijst, kwetsbaar) 3 territoria

Ondanks het gegeven dat tussen de bosgebieden geen houtwallen aanwezig zijn of andere ruige plekken aanwezig zijn konden 3 territoria worden genoteerd. Door het intensieve gebruik van de akkers is het wel de vraag of deze patrijzen jongen groot kunnen krijgen.

- Holenduif 4 territoria

De soort komt voor in Zandoerle en bij de Boerenbond. Ook een tweetal territoria in het bosgebied, vermoedelijk gebonden aan enkele woonhuizen.

- Turkse tortel 6 territoria

Alle territoria bevinden zich in de omgeving van menselijke bewoning. Ten opzichte van 1988 is het aantal in Zandoerle flink toegenomen.

- Steenuil (rode lijst, kwetsbaar) 1 territorium (+1)

De steenuil is in dit seizoen tijdens de avondbezoeken enkele malen gezien en gehoord. Dit geldt voor het territorium bij de Boerenbond. Op 6 mei waren er twee exemplaren aanwezig in de ochtendschemering. Het andere territorium ligt ten westen van Zandoerle buiten het geïnventariseerde gebied. Uit mondelinge mededelingen van een bewoner is duidelijk geworden dat hier steenuilen huizen.

In vergelijking tot de inventarisaties van 1991 en 1992 (zie lit. 4) is het territorium in Zandoerle een bekend territorium. Bij de Boerenbond werden daarentegen in geen van beide jaren steenuilen vastgesteld.

- Bosuil 3 territoria

Er waren geen problemen met het in kaart brengen van de bosuil. Doordat het gebied goed bezet is met drie paren op vrij korte afstand werden de bosuil mannen voortdurend uitgedaagd langdurig te roepen. De eerste roepende man werd op 29 januari gehoord. Op 6 april waren 's avonds in de schemering 3 mannen en een vrouw bosuil te horen. Het paar in het oosten van het gebied is waarschijnlijk niet hetzelfde paar als dat van de kinderboerderij net ten oosten van het onderzochte gebied. Dit wordt gebaseerd op de telling in 1996, toen 3 territoria in de Zandoerlese en Oerlese bossen werden genoteerd.

- Ransuil 0 territoria

In 2006 niet geconstateerd ondanks een avondbezoek ten behoeve van juveniele uilen. In 1996 zijn twee territoria vastgesteld, namelijk in een loofhoutperceel langs de Zittardsestraat en een perceel gemengd bos bij de begraafplaats. Het is spijtig dat de soort zich waarschijnlijk niet heeft kunnen handhaven in het gebied. Wellicht speelt ook de recreatiedruk en de aanwezigheid van vele honden een rol.

- Groene Specht (rode lijst, kwetsbaar) 2 territoria

Verspreid door het gehele gebied werden groene spechten gehoord en gezien. Op basis van de fusieafstand werden twee territoria bepaald.

- Zwarte specht (bijlage 1 Vogelrichtlijn) 1 territorium

De meeste waarnemingen concentreren zich in het centrale deel van het bosgebied.

- Kleine bonte specht 3 territoria

De kleine bonte specht is een kritische soort. Een territorium bevindt zich in het centrale loofhoutbos aan weerszijden van de Zittardsestraat. Beide vogels zijn tegelijkertijd roepend gehoord. De beide andere territoria liggen in gemengd bos met een leeftijd van rond de 80 jaar. Het voorkomen geeft aan dat delen van de Zandoerle en Oerle bossen een goede kwaliteit hebben.

- Veldleeuwerik 0 territoria

In 1996 werd nog een territorium vastgesteld, in 2006 niet meer. Het agrarische gebied is te intensief in gebruik en ruige overhoeken zijn verdwenen.

- Boerenwaluw (rode lijst, gevoelig) 3 territoria

De boerenwaluwen die we in het gebied aantreffen zijn gebonden aan Zandoerle. Hier vinden minstens 3 paartjes een onderkomen.

- Huiswaluw (rode lijst, gevoelig) 15 territoria

Het gebouw van de Boerenbond heeft al jaren een kolonie huiswaluwen. Half juni zijn de nesten geteld met als resultaat een aantal van 15 bewoonde nesten. De meeste nesten bevinden zich aan de oostzijde van het gebouw.

- Boompieper 0 territoria

In 1996 werden nog 2 territoria vastgelegd, dit jaar werden geen boompiepers meer gezien.

- Heggenmus 14 territoria (+1)

De heggenmus is een soort die een prima indicator is van de mate van ondergroei in de gemengde bossen van dit gebied. De soort komt vrijwel niet voor in de loofbossen en de gemengde bossen die we hebben onderzocht. Vrijwel alle exemplaren bevinden zich in tuinen, op de begraafplaats en in Zandoerle. Dit bleek ook zo te zijn tijdens de telling van 1988.

Door de bossen verder te dunnen en ondergroei daarmee een kans te geven zal de waarde voor een aantal soorten toenemen en wordt het visuele bosbeeld tevens sterk verbeterd.

- Gekraagde roodstaart 0 territoria

In 1996 werden nog 7 territoria gemeld, in 2006 werd geen enkele gekraagde roodstaart gezien of gehoord. Destijds verbleef de soort met enkele territoria in Zandoerle en verder in bosranden, het typische biotoop dus. Het is onduidelijk waarom de roodstaarten nu geheel verdwenen zijn. Mogelijk zijn de relatief slechte weersomstandigheden tijdens veel tellingsrondes en het ontbreken van en telronde in juni oorzaken, maar dit kan niet alles verklaren.

- Grasmus 1 territorium

Dor het ontbreken van ruigtes en dichte houtwallen in het gebied is slechts één grasmusterritorium genoteerd.

- Tuinfluiter 2 territoria

De tuinfluiter heeft struweel en jong bos als voorkeursbiotoop (zie lit. 10). We konden de soort maar op twee plaatsen vaststellen. In 1996 was dit op 8 plaatsen. Voor een deel is dit verschil te verklaren door het ouder worden en doorschieten van jong bos. Ook de weersomstandigheden zullen een rol hebben gespeeld. Toch zijn er lokaties die geschikt lijken te zijn voor de tuinfluiter, maar waar de soort niet aanwezig is of werd opgemerkt.

- Zwartkop 25 territoria

De zwartkop heeft wat hogere bomen met een redelijk ontwikkelde struiklaag nodig (zie lit. 10). Het onderzochte gebied is behoorlijk goed bezet met zwartkoppen.

- Fitis 3 territoria

De fitis is pioniersoort van bosvegetaties (zie lit. 10). We troffen de soort op slechts enkele plekken aan. Op een aantal geschikte lokaties ontbrak de fitis. Het gemengde grovedennenbos heeft een te open ondergroei om voor de fitis interessant te zijn. In het zuidelijke buitengebied van Veldhoven komen gemengde grovedennenbossen voor met een voldoende dichte ondergroei voor de fitis (zie lit. 3). Hier is de dunning van groveden veel sterker toegepast.

- Fluiter 0 territoria

In 1996 werden twee territoria vastgesteld, namelijk in de loofbossen aan weerszijden van de Zittardsestraat. Het is bekend dat deze soort vanaf de negentiger jaren flink in aantal afneemt in Nederland. (zie lit. 12). Het biotoop in de genoemde loofbosgedeeltes lijkt nog steeds geschikt voor de soort.

- Grauwe vliegenvanger 0 territoria

In 1988 en 1996 is deze vliegenvanger aangetroffen in Zandoerle. In 1988 was dit aan de noordzijde van het gehucht, waar in 2006 niet is geïnventariseerd. In 2006 werd eenmaal een vogel waargenomen in Zandoerle, maar voorafgaand aan de geldige periode. In de loop van het seizoen konden we de vogel niet terugvinden ondanks extra aandacht hiervoor.

- Bonte vliegenvanger 2 territoria

Op twee plaatsen werd een territorium vastgesteld. Het westelijke is bijvoorbeeld gevonden bij een woning in het bos.

- Matkop (rode lijst, gevoelig) 6 territoria

Slechts één territorium ligt in vochtig loofbos, alle andere vinden we op droge plekken, bijvoorbeeld in het open gemengde naaldbos met redelijk wat ondergroei. Dit komt overeen met de biotoop beschrijving volgens Poelmans (zie lit. 10).

- Boomklever 2 territoria

Het paar in het midden van het gebied liet veel van zich zien en horen. In dit gebied is de boomklever een nieuwe broedvogel ten opzichte van de telling van 1996.

- Boomkruiper 29 territoria

Oudere bomen genieten de voorkeur, zowel wat betreft nestplaats als voedselbron. Op plekken met oudere bomen werd de soort dan ook overal aangetroffen, behalve op veel plaatsen in de lanen. Ook enkele erven hebben boomkruipers.

- Ekster 1 territorium

De eksters werden ook in dit onderzoek in menselijke nabijheid gevonden.

- Zwarte Kraai 7 territoria (+1)

De soort komt goed verspreid in het gebied voor, behalve in het zuidwesten.

- Wielewaal. 0 territoria.

Deze soort werd niet meer aangetroffen, terwijl in 1996 en 1987/88 nog een paartje aanwezig was. Het gebied is sindsdien drukker geworden. Het zou ook kunnen dat door het gebrek aan juni waarnemingen een territorium gemist is.

- Huismus (rode lijst, gevoelig) 10 territoria (+2)

De oude boerderijen en de rommelige erven zorgen voor veel huismussen. Zowel het aantal zingende mannetjes als het totaal aantal vogels werd geteld om een betrouwbare indruk te krijgen.

5. Conclusies en aanbevelingen.

5.1 Conclusies voor de waarde van het gebied voor vogels.

Zoals uit de kaarten van 1850 en 1900 blijkt zijn de aanwezige bosstandplaatsen al oud. Er is enkele eeuwen bos aanwezig na het verlaten van de verdroogde akkers. De kaart van 1900 geeft de ligging van het loofbos aan, dat zich concentreert in het middengebied aan weerszijden van de noord-zuid lopende Zittardsestraat.

In dit loofbos komt de kleine bonte specht voor en veel grote bonte specht, In 1996 kwamen ransuil en fluiters voor en in 1987/88 nog de wielewaal. Al deze soorten duiden op ecologische waarde van deze loofbossen. Dat enkele soorten nu niet meer voorkomen heeft te maken met de achteruitgang van deze soorten in Nederland, maar zal ook te maken hebben met de toenemende recreatie in deze bossen.

Het centrale loofbosgedeelte is vanuit bovenstaande waarnemingen het meest waardevolle gedeelte. De overige bosgebieden hebben het hakhout verloren en zijn omgezet in minder waardevol naaldbos.

Vermeldenswaard zijn ook enkele waarnemingen van de hazelworm in 1999 bij het kleine weiland tussen de Eindhovensebaan en het Boswegje. Bewoners van het meest noordwestelijke bosperceel hebben de soort daar fotografisch vastgelegd. Na deze tijd zijn geen hazelwormen meer gezien. Ook deze soort is een restantsoort in dit oude kleinschalige landschap. (melding doorgegeven aan Ravon)

Het rapport van de Plantenwerkgroep de Kempen meldt het voorkomen in de 90er jaren van de Grote Bremraap als bijzondere te beschermen soort. Het is niet duidelijk of de soort nu nog in het gebied voorkomt. Deze soort is bijzonder zeldzaam in Noord-Brabant. (zie lit. 9).

5.2 Aanbevelingen voor natuurontwikkeling, landschap, cultuurhistorie en recreatie.

Het inventariseren van het gebied en het bekijken van oudere publicaties geeft een indruk van de waarden van de Zandoerlese bossen.

De toekomstige opname van deze bossen in een nieuw Veldhovens woongebied geeft enerzijds mogelijkheden voor recreatie, maar betekent anderzijds ook dat waarden voor natuur, landschap en cultuurhistorie beschermd en ontwikkeld zouden moeten worden.

We noemen bijvoorbeeld:

- De waarde van veel bosgedeeltes kunnen verder verhoogd worden door nu vrij open delen te verdichten door dunning van de kroonlaag en verder laten ontstaan van struiklaag en loofhoutopslag. Recreatief en ecologisch van belang. Zoveel mogelijk naaldbos zou moeten verdwijnen en geleidelijk worden omgezet in loofhout. Ook particuliere eigenaren zouden hiertoe bewogen moeten worden. De natuurwaarde kan hiermee sterk toenemen.
- Meest waardevolle bosgedeelten met dichter loofhout een ecologische functie geven en voor recreatie ontzien door hier geen padenstelsel aan te leggen.

- Veel zandpaden zijn slecht onderhouden doordat gemotoriseerd verkeer overal toegang heeft. Door zoveel mogelijk paden af te sluiten kan een aantrekkelijk rustig gebied ontstaan. Hier kunnen recreatiepaden of halfverharde fietsroutes worden gerealiseerd.
- Als het bosgebied doorsneden moet worden door een nieuwe ontsluitingsweg voor de woonwijken dan zal het meest waardevolle loofbosgebied moeten worden ontzien. Verdiepte ligging is van veel belang om geluid uit het bos weg te houden. .
- Een kansrijk gebied selecteren voor een projekt voor herstel van houtwallen, met daarbij aanleggen van en fijnmazig wandelpadennetwerk en bijvoorbeeld het openkappen van bospercelen om het oude landgebruik weer zichtbaar te maken. Landschap en cultuurhistorie kunnen hier samengaan. De houtwallen zijn zeer oud. Ook ecologische waarden van de houtwallen kunnen worden hersteld. Door van nature thuishorende boom en struiksoorten weer terug te brengen. Misschien kunnen de oude landbouwpercelen een nieuwe functie krijgen in relatie tot Zandoerle?
- Aanleg van een speelbos waar kinderen in de vrije natuur kunnen spelen en zo waardering voor natuur leren opbrengen.

Literatuurlijst

1. Archeologische groep Oerle, Inventarisatie van wallen in Oerle, 1993
2. Dijk, A. van (1996), Broedvogels inventariseren in proefvlakken, Handleiding Broedvogel Monitoring Project, SOVON.
3. IVN Veldhoven/Vessem, Broedvogelinventarisatie landelijk gebied Veldhoven en Riethoven in 2005.
4. IVN Veldhoven-Vessem, vogelwerkgroep, De steenuil rond Veldhoven-Vessem, 1991 en 1992
5. IVN Veldhoven-Vessem, vogelwerkgroep, Inventarisatie Zandoerlese bossen, 1987 en 1988.
6. IVN Veldhoven-Vessem, vogelwerkgroep, Broedvogelinventarisatie Zandoerlese bossen, 1996
7. Kakebeeke, A. Voorstudie voor een plattegrondsonderzoek van Zandoerle, verschenen in tijdschrift Brabants Heem, 1949
8. Kakebeeke, A. Wallen in ons landschap, verschenen in tijdschrift Brabants Heem, 1949.
9. Plantenwerkgroep de Kempen, J. van Kessel, 1994, inventarisatie natuur en landschap.
10. Provincie Noord-Brabant, (1997), W. Poelmans en J. van Diermen, Broedvogels van midden en oost Brabant.
11. Sierdsema, H. (1995), Broedvogels en beheer, SOVON en SBB.
12. Sovon, (2002), Atlas van de Nederlandse broedvogels.

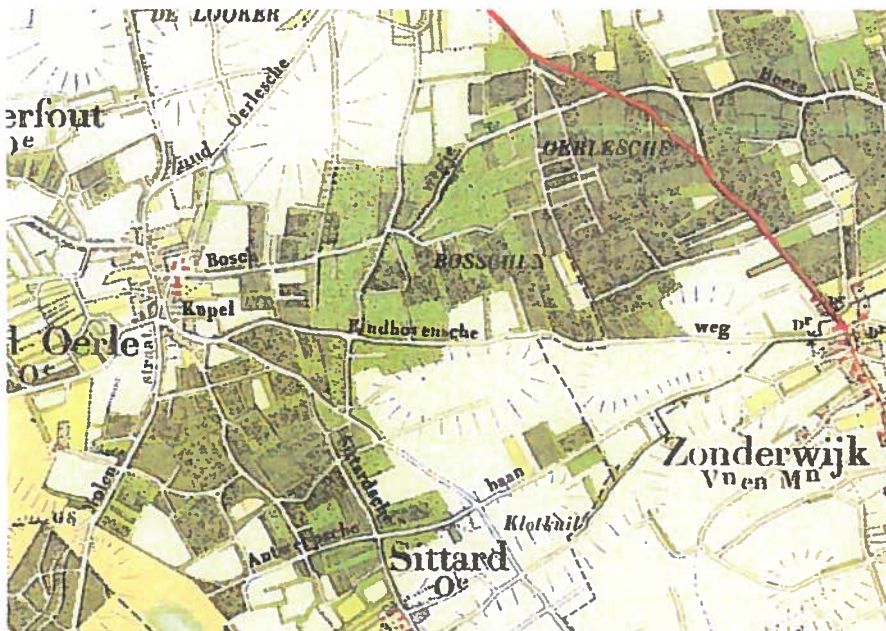
Bijlagen.

- A. Topografische kaarten van 1850, 1900 en 2000..
- B. Soortkaarten.

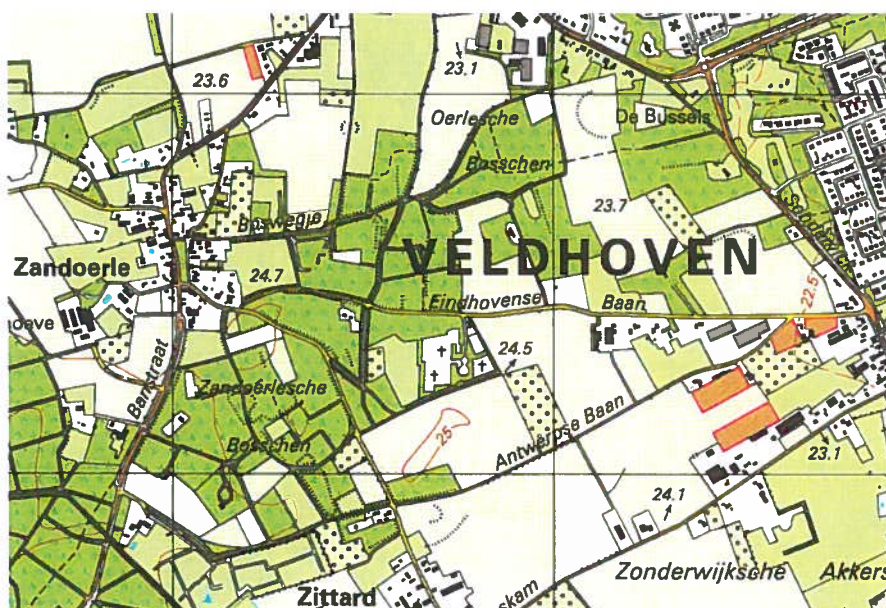
Omstreeks 1850

Bron:
Grote Historische Atlas van
Nederland
Deel 4:
Zuid Nederland 1838-1857

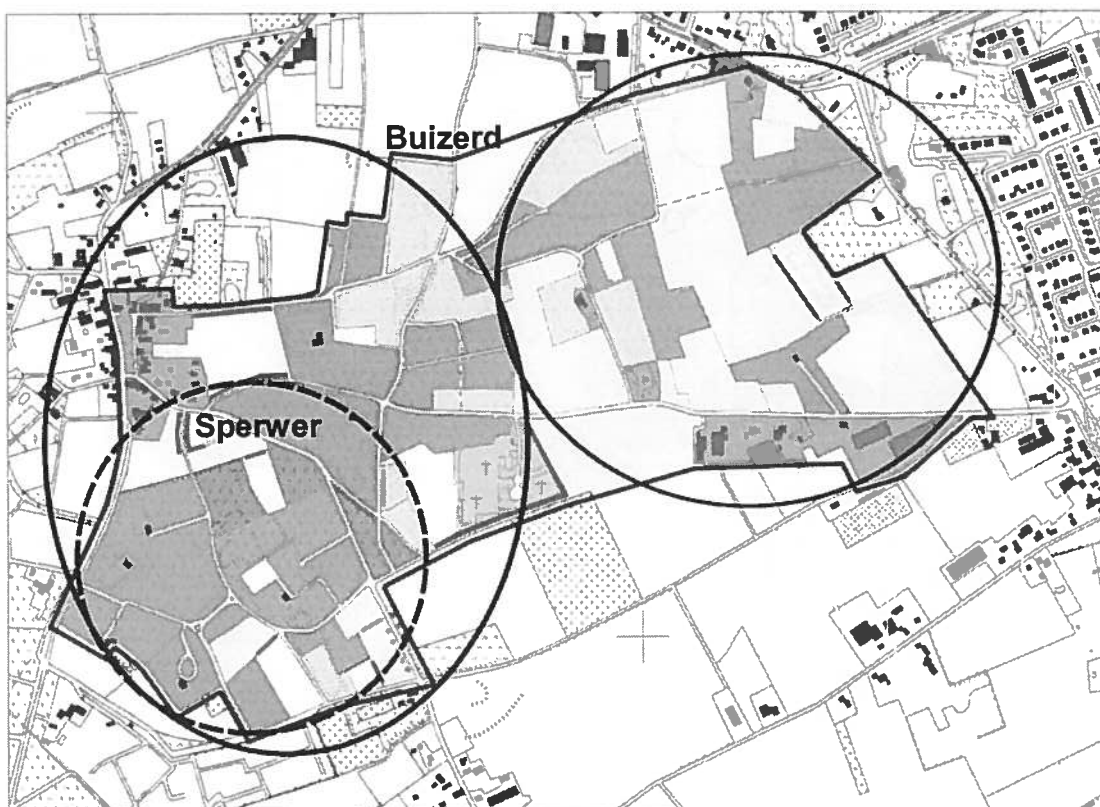
Omstreeks 1900

Bron:
Historische Atlas Noord Brabant
Uitgeverij Robas Producties 1989

2000

Bron:
Topografische kaart van
Nederland
51 D Veldhoven

Buizerd 2

Sperwer 1

Patrijs 3

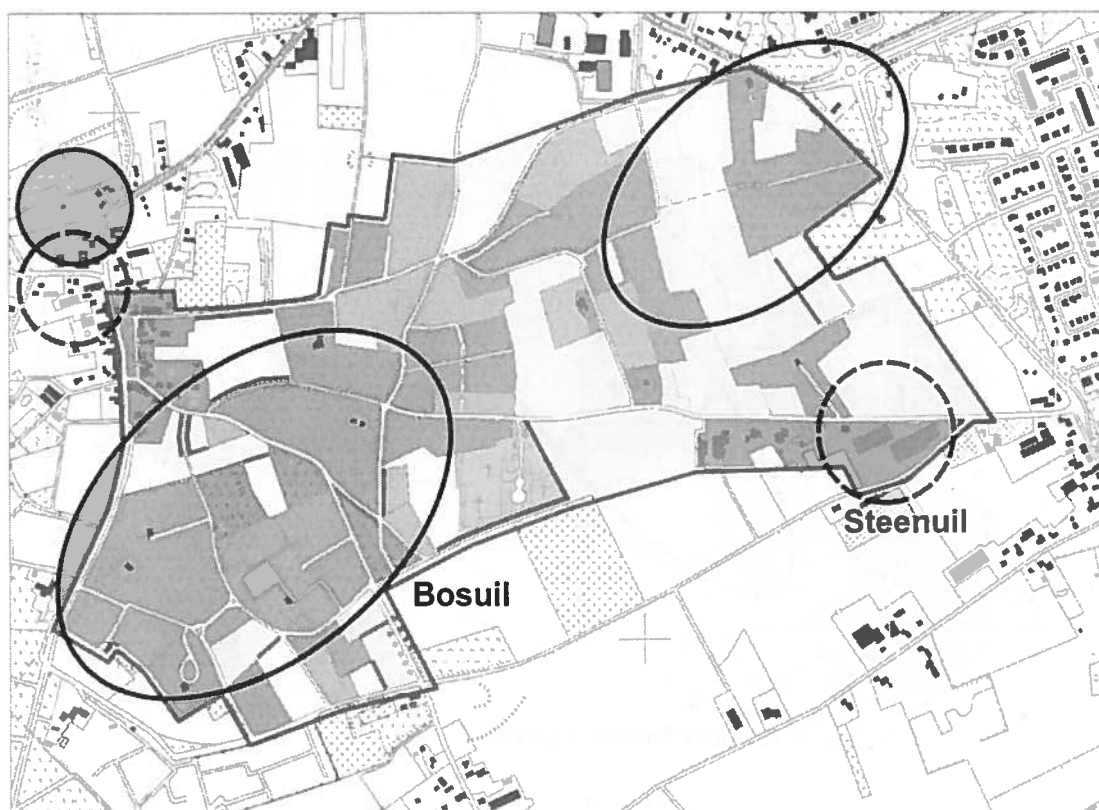
Fazant 8

Holenduif 4

Turkse tortel 5

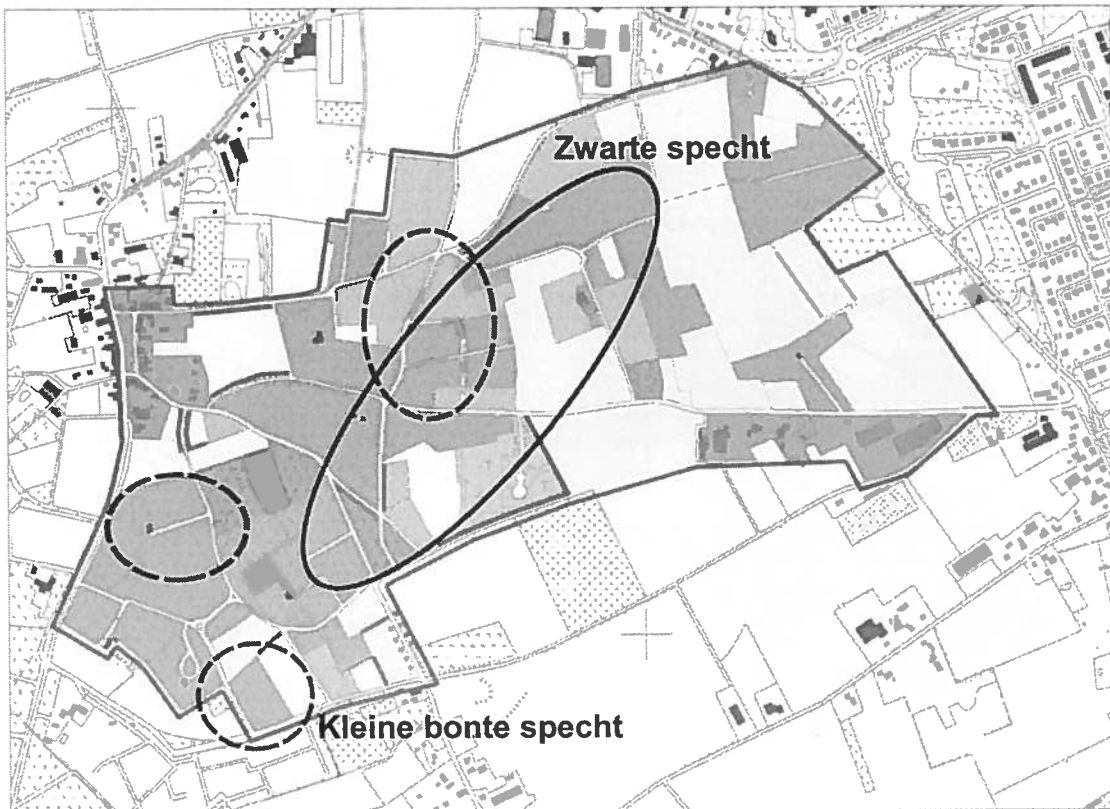

Bosuil 2 (+1)

Steenuil 1 (+1)

Groene specht 2

Zwarte specht 1

Kleine bonte specht 3

Grote bonte specht 7

Boerenzwaluw 3

Huiszwaluw 15

Witte kwikstaart 5

Heggenmus 14 (+1)

Zwarte roodstaart 1

Zanglijster 12

Grote lijster 1

Grasmus 1

Tuinfluitier 2

Zwartkop 25

Fitis 3

Goudhaantje 9

Bonte vliegenvanger 2

Staartmees 3

Matkop 6

Kuifmees 8

Zwarte mees 14

Boomklever 2

Boomkruiper 29

Gai 5

Ekster 1

Zwarte kraai 7 (+1)

Huismus 10 (+2)

Groenling 4